

притаманні неоднозначні тенденції щодо капіталізації банків і динаміки формування інших вказаних показників, що може призвести до втрати окремими з них стійкого фінансового стану. Інтегральний показник з такими властивостями відіграє ніби то роль умовного експерта, оскільки він за незмінними правилами та в єдиний спосіб дає зведену оцінку діяльності банку за основними показниками його діяльності.

Володіючи динамікою інтегрального показника, який відображає і підсумовує інформацію про дохідність операцій, ліквідність банку, достатність капіталу і темпи його росту, керівництво банку, по-перше, реалістично уявляє фінансовий стан банку, по-друге, зможе завчасно, до виникнення внутрішньобанківської кризи, поліпшити становище банку на фінансовому ринку, по-третє, зможе захистити банк від негативного впливу зовнішніх чинників у разі констатації кризи на рівні банківської системи країни загалом.

1. Васильченко З.М. *Фінансово-економічне оздоровлення проблемних банків в умовах системної кризи* / З.М. Васильченко // *Банківська справа*. – 2016. – № 1. – С. 17- 26.
2. Васильченко З.М. *Методологічні засади антикризового управління банком* / З.М. Васильченко // *Банківська справа*. – 2016. – № 2. – С. 94- 106.
3. Васильченко З.М. *Деякі аспекти методологічної основи моделювання фінансової безпеки банку* / З.М. Васильченко, І.П. Васильченко // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. – 2013. – № 6 (147). – С.15-19.
4. Васильченко З.М. *Комплексний підхід до аналізу та оцінки фінансової безпеки банку* / З.М. Васильченко, І.П. Васильченко // *Вчені записки Університету "КРОК"*. – 2012. – Випуск 29. - С.78-87.
5. Васильченко З.М. *Економіко-математична модель визначення інтегрального показника фінансової безпеки банку* / З.М. Васильченко, І.П. Васильченко // *Вчені записки Ун-ту "КРОК"*. – 2012. – Вип. 30. – С. 182-193.

*Вдович С.М., Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності*

ДУХОВНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Найважливішим завданням виховання є формування духовності особистості, її духовний розвиток. Під духовністю розуміють певний ідеал, до якого повинна прагнути людина, орієнтуючись на найвищі загальнолюдські цінності. С. У. Гончаренко визначає духовність як індивідуальну вираженість у системі мотивів особистості двох фундаментальних потреб: ідеальної потреби пізнання й соціальної потреби жити, діяти «для інших» [Гончаренко, С. У. *Духовність* // Гончаренко, С. У. *Український педагогічний словник*. – К. : Либідь, 1997. – с. 106]. Духовність часто співвідносять із такими поняттями, як людяність, релігійність, моральність. Втрата духовності вважається втратою людяності. Людина духовна постійно прагне розвитку і вдосконалення.

Як зазначав І. А. Зязюн, «естетика і етика започатковують людську духовність» [Зязюн, І. А. *Естетика і етика започатковують людську духовність* // *Естетичні та етичні основи розвитку педагогічної майстерності викладачів вищих педагогічних навчальних закладів : бібліогр. покажч. / упоряд. Л. Н. Штома ; наук. консультант і авт. вступ. ст. О. М. Отич ; наук. ред. І. А. Зязюн ; бібліогр. ред. Л. Н. Штома. – Кіровоград : «Імекс-ЛТД», 2013. – С. 11-12. с. 12]. Одним із видів духовної діяльності людини є естетична діяльність, яка задовольняє духовну потребу особистості в естетичному задоволенні. Серед численних компонентів духовності (вчинково-поведінкового, духовного типу поведінки, духовного саморозвитку, духовного вчинку, когнітивно-інтелектуального, вольового, почуттєво-емоційного, гуманістичного) науковці виокремлюють також естетичний, який «відображає специфічне чуттєво-емоційне й інтелектуально-когнітивне ставлення людини до навколишньої дійсності, її прагнення до краси, гармонії, досконалості та виявляється у потребі та здатності сприймати естетичні об'єкти, а також переживати почуття естетичного*

задоволення» [Маценко Ж. М. Духовність: феномен психології та об'єкт виховання. К., Освіта України. 2010. — 100 с.].

Розвиток естетичного компонента духовності особистості є процесом позитивних кількісних і якісних змін в естетичному світосприйнятті (від простого споглядання естетичних об'єктів до формування естетичної потреби й естетичної діяльності).

Естетичному розвитку особистості сприяє естетичне виховання, основними засобами якого є: мистецька освіта, ознайомлення з творами мистецтва (музика, образотворче мистецтво, література, архітектура, театр, кіно тощо), самостійна художня діяльність (музична, образотворча, художньо-мовленнева, театральна та ін.), споглядання навколишнього природного середовища; естетика поведінки людини (дотримання естетичних норм поведінки), естетика побуту, естетизація освітнього середовища, естетика праці та виробництва. Розглянемо ці засоби детальніше.

Особистості, які мають відповідні здібності (музикальний слух, голос, художні, поетичні, артистичні, танцювальні здібності та ін.), можуть їх розвинути, займаючись у музичних, театральних, художніх, хореографічних школах, студіях, творчих гуртках тощо та у подальшому отримати мистецьку освіту. Доцільною в дитячому віці є інтеграція різних видів мистецтва, що дозволяє різнобічно розвиватися, виявляти і розвивати нові здібності.

Звичайно, не кожен прагне стати митцем і здобути мистецьку освіту. Однак духовному розвитку будь-якої особистості сприяє ознайомлення з творами мистецтва, культурними здобутками людства в цілому та нації зокрема (музичними творами, шедеврами образотворчого мистецтва, художньою літературою, а також архітектурою, театром, кінофільмами та багато ін.). Молодь має змогу відвідувати музеї, театри, концерти, виставки, бібліотеки, мандрувати Україною та за кордон. Сучасні інформаційні технології дають нині можливість вивчати і насолоджуватися творчим доробком людства, не виходячи з дому. Це віртуальні картинні галереї, музеї, записані концерти, доступ до бібліотек світу, різноманітні майстер-класи, віртуальні навчальні курси, у тому числі з мистецтвознавства, багато з яких є безкоштовними, тощо. Завдяки цим засобам естетичного виховання людина вчиться сприймати і розуміти твори мистецтва, формує свій естетичний смак. Отже, мистецтво є найдієвішим засобом естетичного виховання і духовного розвитку особистості.

Важливим засобом духовно-естетичного розвитку особистості є самостійна художня діяльність (музична, образотворча, художньо-мовленнева, театральна та ін.). Важливо вміти застосовувати на практиці здобуті знання про мистецтво, розвивати власні творчі здібності. Не обов'язково бути професійним митцем, можна займатися творчістю самостійно. Художня самодіяльність сприяє естетичному розвитку широкого кола зацікавлених мистецтвом особистостей.

Невичерпним джерелом і одним із дієвих засобів естетичного виховання особистості є природа, яка надихає як художників, музикантів і поетів, так і пересічних громадян у виконанні повсякденних професійних обов'язків, не пов'язаних із художньою діяльністю. Споглядання навколишнього природного середовища естетично впливає на підсвідомість особистості, надихаючи на творчість.

Значну роль у формуванні естетичних ідеалів особистості відіграє естетика побуту, зокрема житло, інтер'єр, порядок, чистота і затишок в домі, гармонійність поєднання предметів інтер'єру, кольорів, освітлення тощо. З естетичної точки зору побут є лакмусовим папірцем рівня естетичного розвитку особистості. Естетизація побуту сприяє формуванню таких критеріїв, як доцільність, простота, впорядкованість, почуття міри, які й визначатимуть її естетичні смаки і потреби. Усе це сприяє не лише задоволенню таких важливих життєвих потреб, як харчування, відпочинок, гігієна, самообслуговування та ін., а й розвитку здатності особистості організувати та підтримувати у належному стані власне естетичне навколишнє середовище.

Не менш важливою є естетика поведінки та стосунків людини, яка тісно пов'язана з моральним вихованням, дотриманням етики поведінки та спілкування. «Заговори, щоб я тебе побачив», – ця відома фраза Сократа підходить і для визначення рівня естетичного розвитку

особистості. Адже саме у спілкуванні людина виявляє свій інтелект, гідність, моральність, ввічливість, уміння взаємодіяти з партнером по спілкуванню, управляти своїми емоціями тощо. Естетика зовнішнього вигляду також сприяє естетичному вихованню особистості. Наші одяг, взуття, зачіска, макіяж, манера поведінки, уміння володіти собою, артистизм справляють перше враження про нас, адже «по одязі стрічають...». Бездоганний зовнішній вигляд також залежить від гарної фізичної підготовки людини.

У навчально-виховному процесі важливим є естетизація освітнього середовища. Головне завдання – залучити учнів та студентів до активної діяльності щодо створення і збереження краси. Важливо поєднувати різноманітні засоби і форми, які розвивають естетичне ставлення до життя; звертати увагу як на зміст навчальних дисциплін, так і на фактори, які впливають на естетичний розвиток особистості. Естетичний вплив на особистість, на нашу думку, може чинити будь-яка навчальна дисципліна в ПТНЗ. Виховуватиме учнів математика, література чи матеріалознавство естетично – залежить в основному від викладача, який для цього повинен докласти певних зусиль, творчо підійти до викладання своєї дисципліни, викликати зацікавлення в учнів і студентів. Зміст одних предметів (наприклад, мова, література, культура) сам по собі естетичний, інші предмети (математика, фізика, хімія тощо) оперують поняттями, які мають безпосередній естетичний зміст [Вдович С. Естетизація навчально-виховного процесу в ПТНЗ // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2005. – № 4. – С. 106-114; Вдович С. М. Естетизація навчального середовища як складова естетичного виховання особистості // Нові технології навчання : Збірник наукових праць. Навчально-виховне середовище та моральність у XXI столітті // Спец. випуск № 62. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України. Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – Київ ; Вінниця, 2010. – С. 33-36].

Естетика праці та виробництва – невід’ємна складова професійної діяльності особистості. Головними завданнями виробничої естетики є впорядкування предметного світу, його гармонізація, подолання предметного хаосу, постійне підвищення культури праці. Від естетичної вихованості робітників залежить якість виготовлених ними продуктів, а отже, авторитет конкретного підприємства, престиж певної галузі, їхнє місце у вітчизняному та світовому виробництві.

Щоб естетизувати навчально-виробничий процес, необхідно створити належні умови навчання і праці, відповідно оформити приміщення, використовувати найсучасніші інструменти і технології. У навчально-виробничому процесі слід постійно орієнтувати майбутніх фахівців на врахування при виготовленні продуктів праці не лише практичних потреб людей, але й законів краси, естетичного ідеалу.

Таким чином, естетичне виховання є невід’ємною складовою духовного розвитку особистості та має широкий арсенал засобів формування естетичних потреб, смаків і досвіду.

1. Вдович С. Естетизація навчально-виховного процесу в ПТНЗ // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2005. – № 4. – С. 106-114.
2. Вдович С. М. Естетизація навчального середовища як складова естетичного виховання особистості // Нові технології навчання : Збірник наукових праць. Навчально-виховне середовище та моральність у XXI столітті // Спец. випуск № 62. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України. Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – Київ ; Вінниця, 2010. – С. 33-36.
3. Гончаренко, С. У. Духовність // Гончаренко, С. У. Український педагогічний словник. – К. : Либідь, 1997. – с. 106.
4. Зязюн, І. А. Естетика і етика започатковують людську духовність // Естетичні та етичні основи розвитку педагогічної майстерності викладачів вищих педагогічних навчальних закладів : бібліогр. показж. / упоряд. Л. Н. Штома ; наук. консультант і авт. вступ. ст. О. М. Отич ; наук. ред. І. А. Зязюн ; бібліогр. ред. Л. Н. Штома. – Кіровоград : «Імекс-ЛТД», 2013. – С. 11-12.
5. Маценко Ж. М. Духовність: феномен психології та об'єкт виховання. – К. : Освіта України, 2010. – 100 с.